

III

2 x 2 + X

De betrokkenheid van Ad Dekkers en meer nog die van Carel Visser op de wet van de geometrie, diep geworteld als ze kennelijk was, was in de eerste plaats persoonlijk. En zeker in de eerste jaren – voordat de Minimal Art de geometrische esthetiek een kortstondig réveil bezorgde - werd ze in een betrekkelijk isolement gevoeld. Voor overeenkomstig geïnspireerde kunstenaars en architecten van vroegere tijden had dat meestal anders gelegen. Meer dan aan de moderne kunstenaar gegeven kan zijn wisten deze een gangbaar wereldbeeld, een traditie en zelfs een conventie aan hun zijde. In veel gevallen hoefde de motivering er dus minder diep geworteld te zijn, zoals ze dat vanzelf al was waar de ervaring beperkt beef tot een passief genoten behagen. Zulke verschillen betekenen niet dat het motief achter het ene ervaren onverwant was of is aan dat achter het andere ervaren. Immers verschillen in gradatie en intensiteit in het psychische ervaren sluiten de overeenkomst van structuur niet uit. Wat mij betreft kan zelfs het schoonheidsbeleven van de gewone liefhebber van de geometrische esthetiek nog putten uit dezelfde psychische bron als die van de obsessief betrokken kunstenaar.

Wat moeten we ons voorstellen van deze bron? Het eerste hoofdstuk van dit essay suggereerde al dat de werkzaamheid van de geometrische esthetiek als een ervaring van schoonheid afhankelijk is van twee verschillende ontvankelijkheden bij de beschouwer.

Namelijk van enerzijds een behagen in de wetmatige vorm op zichzelf en van anderzijds het behagen in alles wat het oog ook los van iedere ordening kan behagen. Waar de geometrische wet het gevoel behaagt gaat zij meestal gekleed in een gewaad van die andere wereld van het visuele ervaren. En waarom zou deze verhouding anders liggen bij de obsessieve betrokkenheid op deze vormwereld, alle verschillen van gradatie en intensiteit ten spijt?

Voor zeer uitzonderlijk, voor geheel anders dan anders, houd ik ook de tweeledigheid van dit ene ervaren niet. Juist integendeel. Ik houd haar voor een minder gewone vorm van een menselijk ervaren dat me voorkomt als van de algemene, zelfs van de universele soort. De overtuiging van deze algemeenheid speelde al achter de regel in dat inleidinkje van 1974 die een gehechtheid aan de autoriteit van de kubus gelijk stelde aan de gehechtheden van 'het geloof, de ideologie, de vader'. Het charisma van de autoriteit, zo luidde een globale regel die ook daar al de maat sloeg, spreekt tot de fantasie en de verbeelding van zo niet alle, dan toch veruit de meeste niet- of minder dominante karakters.³³ Waar het verleidt tot een beklivende band, zo luidt de regel nog steeds, wordt dus een kloof overbrugd en een tegenstelling op de koop toegenomen. De tegenstelling betreft de twee betrokken karakters niet alleen van buitenaf gezien. Wat er moet spelen bij de adept is ook nog een tegenstrijdigheid in de wereld van het gevoel. Immers het gewone, alledaagse en bewust ervaren gevoel van de karakters die ontvankelijk blijken voor het charisma

33. De overeenkomstige bindingen van dominante karakters volgen hun eigen regels, zie noot 28.